

da vidimo na odru danes krščanstvo le v svetniških dramah in javen katolicizem v političnem klerikalizmu — v problemih sedanosti in v besedi greh pa že bordelsko igro« (Zora 1912/13, 9; prim. DS 1933, 384). Ali ni to že tisti Koblar, ki je več kakor trideset let kasneje zavračal podobne napade ob Skvarkinovem »Tujem detetu« (S 1935)?

Toda ta življenjska širina, ki jo Koblar razodeva bodisi v kritikah ali esejih, nikakor ni le njegova osebna kretanja, ampak je hkrati izraz njegovega življenjskega gledanja in svetovnonazorske zavesti, izraz tistega krščanskega humanizma ali naprednega krščanstva, ki izpoveduje in priznava: »Biti človek v veselstvu božjega stvarstva se pravi, sprejeti vase vso bolečino in veselje, s popolno tragiko tostranske nedognanosti, z vso duhovno polnostjo in širokim razumom za vse, kar resničnega klije in zori iz človeškega srca« (DS 1933, 5). Od tod izvira njegova velika strpnost in široko razumevanje za vse, kar je resnično in dobro, najsi bo pri komer koli in kjer koli. Ta svoboda pa mu daje obenem pogum, da brezobzirno razgalja laž bodisi tu ali tam, pri ljudeh ali skupinah »istega« nazora ali pri idejnih nasprotnikih ter se bori zoper nazadnjaške sile, ki so kulturi nasprotne in kvarne za njen razvoj. Zato je njegov boj vedno čist in pravičen. Koblar se zaveda, da ni kultura večja zato, ker je naslonjena na ta ali oni nazor ali ker ustvarja iz njega, temveč tista, v kateri je več človečnosti in ustvarjalne sile. Nič mu ni bolj tuje kakor idejni apriorizem ali slepo pripadništvo. Problem, ki ga poleg umetnosti najbolj zanima in ki se k njemu venomer vrača (gl. razprave Oseba in kultura, Vrednost javnega dela, Navzkrižja in nasprotja), je ravno vprašanje pravno in socialno odgovorne osebnosti; kajti tak »osebnostni človek se odločuje za resnično in dobro iz notranje svobode, zanj svoboda ni pravica do zmote ali hudega; nasprotno, svobodna izbira resničnega in dobrega je za takega človeka najplemenitejša resnica in dolžnost« (DS 1930, 538).

Izraz te zavesti je tudi vse njegovo življenjsko in kulturno delo.

France Vodnik

Csl. *osl̃nq̃ti* „esurire“, slov. *sla* „fames; cupido, libido“
in *snagolten* „avidus“

Csl. *osl̃nq̃ti*, ki je izkazan v srbskem rokopisu Antiohovich pandektov 14. stoletja, je J. Matzenauer, LF 12, 172 izvajal iz *o-sl̃d-nq̃ti* in koren *sl̃d-* je primerjal z germ. *sweld-*, ki ga imajo dan. *sult* „fames“, skand. *sultr* „fames“, šved. *svälta* „fames“ in stvnm. *swelzan*, got. *swiltan* „mori“. Tako glasoslovno kot pomensko ti vzporeditvi ni kaj oporekati. H. Pedersen KZ 39, 429 je h germ. *sweld-* pritegnil še armensko *k'afç* „fames“, ki izvira iz ide. *syldsk'o-*; nadaljnje zveze k srdvnem. *swellen* „giniti, mreti, medleti“ ali k lit. *svilùs*, *svilti* „žgati“, ki jih navaja S. Feist, Got. Wrb.² 353 pa ne drže ker te besede spadajo h korenu *sygel-* „svetloba, nebo, sonce“ gl. P. Persson, Btrg. II. 579. Miklošič Etym. Wrb. je pod geslom *slu-* 2. *osl̃nq̃ti* vezal s slov. besedo *sla* „esslust“, kar je povzel K. Oštir, WuS. 5, 222, ki pa poudari, da ta zveza drži le za primer, da je *sla* nastalo iz *sl̃lja*, psl. **suld-g̃ā*. Tako bi bil koren *suld-* izkazan v germ., slovanščini in armenščini in bi obsegal ves skrajni sev.-vzhodni ide. rob.

V. Machek, Recherches lex. baltoslave 77 pa je iskal zveze med balt. *su'ā* in slov. *sla*; csl. *osl̃nq̃ti* naj bi pojasnilo veliko pomensko razliko med *sult* in *sla*; balt. *su'ā* pomeni namreč „sok, ki se cedi iz drevesnih skorij; predvsem brezov sok, brezova voda“. Do pomena slov. *sla* bi prišlo po asociaciji z znanim dejstvom, da se ob pojavu lakote v ustih nabere sline; izraz „slina se mu cede“ izraža v slovenščini resda isto kot *sl̃ā*. Zato se Machek kar s težavo odreka domnevi, da je tudi *slina* nastalo iz **sl̃lina*, kar se seveda prav z ničimer podpreti ne dá (gl. Zubatý, Studie a články I. 189). V primeri s komparacijami, ki smo jih zgoraj zabeležili ob korenu **suld-*, je Machkovo vzporejanje tako po glasoslovni, še bolj po prisiljeni pomenski plati nevzdržljivo. Lekov, Slavia 13, 314 se zadovoljuje v

kritiki Machkovih Recherches z odnosom *slastb*, kakor da je *slā* nastalo iz *sla(stb)*; take vrste okrajšava bi bila morebiti možna le v defektnem otroškem govoru, na kar se pa opirati ne moremo.

Slov. *sla* je že v Pleteršnikovem slovarju dosti dobro dokumentirano, saj navaja Vodnika, Ravniharja, Prešerna in Levstika. Prvotni pomen je najbolje podan v ribniškem *sla do jedi* ali blejskem *otroci imajo slo*, da bi zid lizali, kjer se združuje pomen lakote, slasti in poželenja. Ti pomeni so splošno znani prim. grš. *πεινᾶν*, lat. *fames*, let. *kamēt* „lačen biti“ in lit. *kamaras* „poželjiv, hotljiv“; v tem smislu je *sla* tudi pri Finžgarju: mladcem se je budila *sla* po Radovanovi jezi Zbr. sp. I, 68. Pomen *libido* poznajo predvsem novejši spisi, prim.: Če se mu nudi trenutek uživanja, hip *slē*, zakaj bi se odrekel A. Ušeničnik, Izbr. sp. I, 228; spolna *slā*. čutna *slā*, tvoja *slā*, tvoja *slā* te vleče semkaj ali tjakaj Ozvald, Osn. psih. 173, 185; Smern. 164; nebrzdana *sla* ga žene Brecej, Ob viru življ. 50; tešenje nagnoske sle *ibid.* 90; je žival kakor prevzeta od spolne sle (*libido*) *ibid.* 60. Danes mi je znana beseda predvsem iz gorenjskega dialektičnega območja: *slā* na Bledu, v Bohinju, Breznica; vsi ti govori so *la* razvili v *wa*, vsi pa govore *slā* (posebej še po sporočilu Finžgarja, Jožeta Rusa in J. Plemlja potrjeno), torej je prvotna oblika *slja*, kar se sklada s psl. nastavkom *suld-jā in obenem potrjuje etimološke zveze, ki so podane v začetnem odstavku; samo slov. *slā* in srb. *oslŕnŕti* sta med sl. jeziki ohranila ta koren. Z njima pa večem še slov. *snagolten* „avidus“.

V ti obliki srečamo našo besedo najprej pri Rogeriju: *snagoutnim* I, 273; *snagoutniga* I, 310; *snagoutnosti* II, 424. Starejši pisči pa poznajo *snogolten*: *neshri fenogoltnu* Dalm. Jes. Sirah 160; *neshri finogoltnu* Dalm. Bibl. II, 168a; *sinogolten* Meg.¹ E 1 b; *finogolten* Meg. TP II, 734; *finogolten* Meg.² K i b; *Senagoltnoŕt* Rkp. pri Hrenovih EL I, 5b; *fenogoltnu* Jankovičev Rkp. 68a; *Senagoltnoŕt* Schönleben EL 413; *fenagoltnoŕt* Japelj, Prid. I, 114, *fenagoltnoŕt* *ibid.* 279, *fenagoltni* *ibid.* 224. V EL 1715 beremo pa že *Samagoltnoŕt* 398. Tolmačenje po pomenu nas vodi k besedi *slā*. Prvi člen te sestavljenke *snog-* določa adverbialno drugi člen in predstavlja pridevniško osnovo; pridevnik bi se glasil **suld-no-*, sl. **sulno-*, *sŕlnŕ, torej slov. *sŕnogoltn* „slastno, požrešno *golten*“. Po disimilaciji med obema *l* (torej še pred 16. stol.) je nastalo *snogoltn* prim. Hist. gram. II, § 50 (tudi nastavek *sŕnogolten* ni izključen). Sme se domnevati, da je tako nastalo *snogolten*, ki je po svojem prvem členu bilo brez naslonitve na kako znano besedo in po pomensko razumljivem smislu, da hoče zadevna oseba „vse sama pogoltniti“ t. j. pravzaprav po ljudski etimologiji izpremenjena v *samogolten*, ki je sedaj splošno v rabi; sestavljenke s *samo-* pravijo, da oseba, človek „sam, sam iz sebe, sam po sebi, iz svoje volje“ opravlja to, kar drugi člen pove; pri naši besedi bi bilo še nekako opravičeno „sam za sebe“ ali pa splošni pomen „zelo“, kakor na pr. v rus. *samodarnyj*. Pri tem je vsekakor treba upoštevati dejstvo, da je sestavljenka *samogolten* znana samo slovenščini (gl. Miklošič, Vgl. Gr. II, 387). Pleteršnikov slovar ima tudi geslo *silnogoltnost* „heftige Gier“ in citira Miklošičevo slovarsko gradivo iz Trubarja; če je ta beseda pri Trubarju, je morda samo v njegovi postili, ki je še nimam v celoti ekscerpirane; verjetno gre pa tudi za nekak popravek, s katerim so ali Miklošič ali pa prireditelji postile skušali si obrazložiti zapisano in nerazumljeno *sinogoltnost*.

Oblika *snogolten* se v skladu s pojavi moderne vokalne redukcije v novejši dobi izpremeni po akaaju v *snagolten* (gl. primere pri Rogeriju) ali pa v *snogolten* (gorenjski predtonični *a* poleg *u* prim. *dama* poleg *duma* gl. Ramovš, JA. 37, 296); po disimilaciji med obema *n* je končno nastalo: *segolten*; tako beremo pri Preglju: *segoltni* volčiči Pet. Markovič 179; Tajiš se, *segoltni*ž Božji mejniki 78; dalje: Ne bodi *segoltni*ž Bonač, Mladika X, 408; slovenski človek . . . se je moral razvijati, če je hotel ostati pred navalom *segoltnega* kapitala Obz. I, 181; kaj ne, *segoltni*ž so takoj ugenili, da si denar nesla iz hiše Obisk IV, 7, 103. Iz medijskega govora mi je znano *sgoltn*; po nadaljnji redukciji predtoničnega *a* nastane *zgoltn*, kar mi je sporočeno za govor v Gorjah pri Bledu.

F. Ramovš